

Iesākumā bija Vārds, un Vārds bija pie Dieva, un Vārds bija Dievs. Viņš bija iesākumā pie Dieva. Viss ir radies caur viņu, un nekas, kas ir radies, nav radīts bez viņa. Viņā bija dzīvība, un dzīvība bija cilvēku gaisma. (Jņ. 1:1-4)

Latvijas Republikas 95.gadadienas svētkos saņēmu skaistu apsveikumu ar Laimoņa Vāczemnieka dzeju. Ar to gribu sveicināt arī jūs:

*Mums ticis viszilākais ezers
Un rudākais rudzu lauks
Visbaltākā bērzu birze
Vismelnākais rupjmaizes klaips
Un tieši Latvijai ticis
Vissvētākais debesu jums
Jo savu visskaistāko zemi
Dievs ir atdevis mums*

No kā sākās zemes skaistums? No Radītāja domas, no Dieva sapņa par to, kāda būs zeme pasaules ziemeļaustrumos:

- ar laipnu un mīlīgu dabu
- ar tautu, kas runā tādā valodā
- sacer tādu dzeju un dzied tādas dziesmas
- auž tieši tādas jostas un dedzina tieši tādas krūzes un svečturus
- tauta, kam būs karavīri, kas spēj izcīnīt brīvību
- zinātnieki, kas ies pētnieciskās domas priekšgalā
- mākslinieki, ko apbrīnos pasaulē

Viss sākās no Radītāja vārda: „Lai top!“ Iesākumā vienmēr ir doma. Iesākumā vienmēr ir Vārds. Gadadienas ir labas dienas, lai domātu. Latvijas 95.gadadienā ir labi apdomāt

- to, kas mēs bijām;
- to, kas mēs esam;
- un to, kas mēs varam būt.

Vai mums ir bijis „Zelta laikmets“? Par tādu bieži daudzina „Ulmaņlaikus“, ar to parasti saprotot visu Latvijas brīvvalsti starp pasaules kariem. Kādēļ tā palikusi tādā atmiņā? Vai nevienu nespieda trūkums? Vai nebija kredītu, bezdarba un bankrotu? Vai visiem bija cienīgi darba apstākļi un medicīniskā aprūpe? Vai visi baudīja cilvēktiesības un brīvības? Un vai visi vadītāji bija pelnījuši cieņu un mīlestību? Vai arī tā bija cilvēku sajūsma par savu valsti, cerība uz nākotnes iespējām un cilvēku nesagandētā spēja par to priecāties, kas laikmetam piešķīra zeltījumu? Es to nezinu. Mana paaudze nāk no cita, no okupācijas laika, kad pārsvarā visiem bija darbs un bezmaksas skola un medicīna. Pārsvarā visi varēja samaksāt par ēdienu un mājokli. Tad kādēļ šos laikus pieminam kā posta laikus? Vai ne tādēļ, ka tas bija laiks bez citas cerības, kā komunisma rēgs, kas, paldies Dievam, klīda neaizsniedzamā nākotnē? Vai ne tādēļ, ka mēs apzinājāmies, ka Latvija ir iznīcināta fiziski un tiek darīts viss, lai to apmelotu un izdzēstu arī atmiņā? Vai ne tādēļ, ka bija dabiski sargāties atklāt savas domas pat draugu un radu klātbūtnē, jo sienām bija ausis un patiesības sekas bija cietums? Vai ne tādēļ, ka, vakaram tumstot, pludmale tika uzecēta un katru, kas uzkāpa uz svītrām, ķēra ar suņiem un lamām padomju valodā? Vai ne tādēļ, ka bija tik rūgti klusējot norīt

ikdienas mediju devu par savu laimi, zinot, ka tie ir meli no pirmā vārda līdz pēdējam? Un vai tas viss neliecina, ka **gars** ir tas, kas piešķir vērtību maizei, un brīvība piešķir vērtību darbam un pajumtei? Lietas ir tveramas salīdzinājumā un varbūt tieši okupācijas laika pieredze vairāk nekā „Ulmaņlaiku“ ideālā pilnība liek mums tos pielīdzināt zelta laikmetam? Ja lietas ir tveramas salīdzinājumā, tad apdoma par to, kas mēs bijām, var palīdzēt mums objektīvāk palūkoties uz to, kas esam un kas mums ir.

Raugoties no turienes, no kurienes nākam, mūsu sasniegtais liekas pilnīgi neticams: Latvija Eiropas savienībā? Latvija ir NATO dalībvalsts? Ne tikai mēs paši nevarējām to cerēt, bet tam neticēja pat labvēlīgākie draugi rietumos. Taču mēs pat esam Šengenas zonas valsts un varam ne tikai naktī staigāt pa pludmali. Mēs varam iekāpt mašīnā un, pasi no kabatas neizvelkot, aizbraukt līdz Itālijai. Nupat mēs būsim arī Eiro zonā, tātad esam spējuši izpildīt smagus un žņaudzošus kritērijus labāk nekā vecā Eiropa.

Mūsu sabiedrībā to vērtē dažādi. Kāds prātīgi atzīmē, ka, ja Dievs mūs nesargās, tad arī NATO neizglābs. Cits ne bez pamata teiks, ka Eiropas Savienības vārdā ne tikai būvē ceļus, bet arī noārda mūsu vērtības. Vēl kāds sacīs, ka ieviest eiro nozīmē atdot Latvijas suverenitāti. Katrai no šīm tēzēm pat savējo vidū ir atbalstītāji un pretinieki. Tomēr tajā visā nenoliedzami ir viena labā ziņa:

- mēs protam spraut lielus mērķus,
- un mēs, Latvijas valsts un tās tauta, arī spējam tos īstenot.

Mēs spējam paveikt neticamo un mēs esam to paveikuši. Ko tālāk? Eiropā esam, NATO arī. Māstrihtas kritērijus esam izpildījuši. Budžetu esam konsolidējuši. Eiro ieviesuši. Ko nu? Vai ir vēl kas atlicis darāms? Gribētos cerēt, ka tagad, kad visi šie lielie plāni ir piepildīti, nav vairs atlicis neviens, kas būtu jāizsaka šādiem vārdiem. Gribētos cerēt, ka nākošos plānus mēs izteiksim citos vārdos. Jo viss taču sākas no vārda, no domas. Piemēram, sasniegt, lai vecākā gadagājuma cilvēku jūtas droši par mūža nogali un lai pirmspensijas vecumā svešzemju bankas speciālistam nebūtu viņiem jāsaka: „Aizmirstiet par pensiju, par ko visu mūžu esat nodokļus maksājuši, bet gādājiet vairāk bērnu, lai tie jūs vecumā uztur!” Vai, piemēram, panākt, lai jaunieši savas nākotnes cerības saista ar Latviju, ar tās mūsdienīgo, nacionālo izglītības sistēmu, ar tās zinātnes potenciālu un uzņēmējdarbības iespējām. Vai arī panākt, lai lauku iedzīvotāji justu tādas iespējas, ka neplūstu uz pilsētu, bieži vien svešā valstī.

Pavisam noteikti šie nav profesionāli formulējumi un droši vien šie mērķi ir bijuši prātā arī līdz šim, un tomēr šķiet svarīgi, lai mūsu valsts jaunajos plānos kā mērķis vārdā tiktu saukta nevis Māstrihta, bet Latvija. Nevis kritēriji un procenti, bet tauta. Nevis valūtas nosaukums, bet cilvēki. Tūlīt aiz svētā sakramenta līdzcilvēks, tuvākais ir vissvētākā lieta, ko Dievs ir licis mūsu priekšā. Ir svarīgi to pateikt mūsu vīzijā, uzrakstīt mūsu plānos, jo doma un vārds ir visa sākumā. Varbūt tas liekas utopiski, taču mēs jau esam pierādījuši, ka protam spraut lielus mērķus un tos arī īstenot. Kādēļ lai mums neizdotos arī tagad? Himna, ko tauta svētkos dzied Dievam par Latvijas valsti, ir „Dievs, svētī Latviju“. Tā ir skaista himna un to nevajag mainīt. Tomēr būtu labi, ja dziesma, ko Latvijas valsts ikdienā dzied savai tautai, būtu: „Esi man tā, lai es jūtu, cik ļoti to vajag tev.“ Jā, mums **ļoti** vajag savu valsti, tikai šai atziņai bieži vēl jānokāpj no prāta sirdī. Lai mēs jūtam **savu** valsti. Lūk, mērķis, ko patiesi ir vērts spraut un piepildīt. Sevišķi, ja palūkojamies kur esam un salīdzinām ar to, kur sākam. Mums taču ir brīva, demokrātiska valsts. Mums ir brīvas vēlēšanas, par kādām nevarējām sapņot. Nav vairs klāt svešzemju karaspēka. Turklāt „savu visskaistāko zemi Dievs ir atdevis mums“. Tad kādēļ lai mums neizdotos? Kas mums traucē?

Raugoties uz priekšu, uz to, kas varam būt – kādēļ gan nepasapņot? Gribas Latvijas nākotni līdzībā iztēloties kā leduskalnu okeānā, kas paceļas virs ūdeņiem kā balta, mirdzoša virsotne, tik skaista, ka

tūristi lielos kuģos brauc to apskatīt. Kā daždien mūsu sirmo Rīgu. Taču baltā, skaistā virsotne var pacelties un mirdzēt, pateicoties 7/10 apjoma, kas ir zem ūdens virsmas un notur virsotni pāri melnajām dzīlēm.

Latvijas valsts esam mēs un katrā no mums ir melnas, tumšas dzīles. Kā teica kāds mans amata brālis mācītājs: „Nav neviena grēka, ko es zināmos apstākļos nespētu izdarīt.“ Apustulis Pāvils arī saka: „Visi ir grēkojuši un visiem trūkst dievišķās godības.“ Un viņam ir taisnība. Mēs esam grēkojuši. Grēks izpostīja Ēdeni un posta Latviju. Kā gan lai mēs noturamies virs ūdens kā balta virsotne? Kas ļauj mums nenogrimt mūsu tumšajās dzīlēs? Tās 7/10 ir vērtības, kas mums ir dārgas. Mūsu impulsi un vēlmes, kas sākas tumšajās dzīlēs, nonākot līdz izpausmei, tas ir – līdz rīcībai, būs balti un celsmīgi, tikai izejot un attīroties cauri vērtību slāņiem. Tas ir tik saprotami, ka pat katrs uzņēmums, kas sevi ciena, cenšas formulēt savas vērtības.

Kādas ir mūsu valsts, mūsu nācijas vērtības, kas mums ir dārgas? Apustulis Pāvils māca: „Domājiet par visu, kas patiens, godājams, taisns un šķīsts, kas ir pievilcīgs un apbrīnojams, kas saistīts ar tikumu un ir slavējams.“ (Fil.4:8) Kāda skaista un pareiza pamācība! Taču ir vismaz divas problēmas. Pirmā – vai kāds var pateikt, kas tieši mūsu valstī ir patiens? Kas ir godājams? Kas ir taisns un šķīsts? Kas ir tikumisks un slavējams? Nāciju dara kopīgas vērtības. Vai mums tādas ir? Tāpat jau nav viegli sevi pakārtot vispārības vērtībām, bet, ja tās nav pat īsti zināmas, ko tad? Arī Dievs pasaules radīšanu sāka no vārda. Vai mums nevajadzētu nosaukt vārdā savas vienojošās vērtības?

Tam ir tiešs sakars ar patriotismu, ko cenšamies audzināt bērnos. Filmā, kur Arnolds Švarcenegers tēlo bērnodarza audzinātāju, ir moments, kur bērni, saģērbušies pēc Ābrahāma Linkolna, cits pēc cita runā – nezinu tieši, kas tas par tekstu – bet sauc vārdā vērtības, kas ir amerikāņu nācijas pamatos. Ko mūsu bērni varētu sacīt par savas nācijas pamatvērtībām? Vai tās ir kaut kur rakstītas? Kur būtu loģiskākā vieta, kur tās ierakstīt – visiem zināmas, visiem pieejamas, kur var tajās palūkoties kā spogulī un pavaicāt, vai tas, ko es nupat taisos darīt, saskan ar manas valsts vērtībām? Kur tām vajadzētu atrasties? Diskutējot par Satversmes preambulu, pat savējo starpā ir dažādas domas. Vajag tādu? Varbūt nevajag? Īstenībā tas nav pārāk sarežģīts jautājums. Vajag tikai izdomāt, vai ir kaut kāds latviskums vai „latvijiskums“, kas mūsu valsti dara savdabīgu, atšķirīgu Eiropas kontekstā, un vai gribam to nākotnē saglabāt. Ja nekā tāda nav, tad varbūt pat labāk iekust eiropeiskajā un kosmopolitiskajā straumē. Arī ar patriotisma mācīšanu nebūs jāsaspringst. Nav citas piederības, kā tā, ka es piederu pats sev? Nav citu vērtību, kā tās, kuras nosaku sev pats? Nav citas identitātes, kā globalizētā civilizācija? Šo visu jauns cilvēks viegli uzsūc arī bez mācīšanas. Atliek vēl iedvest, ka viņam nav tradīcijas, nav reliģijas, nav dzimuma, tikai dzimte... Es esmu viss visā... Tas nav pārāk grūti. Un tad, protams, arī preambulu nevajag.

Ja tomēr ir kaut kas latvisks vai īpati „latvijisks“, ko mēs gribētu saglabāt, tad šīs vērtības labāk vajag uzrakstīt un nosaukt vārdā, jo sen vairs nav tas laiks, kad tās visiem ir pašas par sevi saprotamas. Ko tajās rakstīt, varētu būt pati nozīmīgākā diskusija mūsu sabiedrībā, taču dažas lietas par to var pateikt tūlīt:

1. Tajā būtu jāraksta nevis tas, kas ir politikorekti, bet tas, kas ir patiesība. Piemēram, tā ir patiesība, ka Latvijas Valsts un nācijas pamatos ir likta latviskā dzīves ziņa un kristīgās ticības vērtības. Tā vienkārši ir patiesība, bez kuras nav 18. novembra republikas, jo tai bija ne tikai juridiskā, bet arī garīgā un kultūras dimensija.

2. Ir jāņem vērā, kaut prātā pieminot, ka par Latvijas valsti daudzi atdeva dzīvības. Tās nedrīkst vienkārši izmest pār bortu. Vai tas, ko gribam redzēt savu vērtību apliecinājumā, ir tas, par ko mūsu

tēvi un vectēvi atdeva dzīvību? To vajag pieminēt sevišķi tādēļ, ka mums, ja vispār ceram uz kādu nākotni, ir tūlīt pat jābeidz ņirgāties par savu valsti! Ja ne pašu inteliģences dēļ, tad kaut vai pieminot par Latviju kritušos, necelsies roka internetā uzklabināt dzimtajā latviešu valodā: „Muļķu zeme Latvānija“. Varbūt tad katras nozares pārstāvim, cīnoties par tās interesēm, neliksies piedienīgi daudzīnāt un kultivēt, ka „atliek tikai braukt prom“. No vārda viss sākas...

Pavisam nesen es **apmeklēju** Latviešus Īrijā. Laikam tā bija pirmā reize, kad jutos skumji, redzot baznīcā tik daudz bērnu. Tie bija jauki bērni, bet Īrijas bērni, varbūt jau pat īru, ne latviešu bērni. Kur taču Latvijai bērnu tik ļoti trūkst... Esmu tālu no uzskata, ka tie, kas aizbrauc, ir nodevēji. Daudziem nebija lielas izvēles. Taču arī aizbraukt var dažādi. Filmā „Rīgas sargi“ Mārtiņš aizbrauca līdz pat Vladivostokai, lai reiz varētu aizstāvēt Rīgu un Latvijas valsti. Cik ļoti tas atšķiras no ganuzēna bravūras, ko bieži redz internetā: „Jūs, muļķīši, vergojat Latvijā, kamēr es esmu vīrs Anglijā!“ Apstākļi var piespiest latvieti aizbraukt, taču ne kā caur triumfa arku, bet ar apņemšanos arī svešumā audzināt bērnus ar Latviju sirdī. Lai viņi reiz būtu resurss tēvzemei. Tas ir brīnums, ko paveica latviešu trimda pēc 2. pasaules kara. Par Latviju ir izliets daudz asiņu un Brāļu kapi un daudzās kritušo piemiņas plāksnes dievnamos ir spogulis, kur ielūkoties – vai lēmums, ko grasos pieņemt, vai solis, ko taisos spert, ir radniecīgs tam, ko darīja tēvi, kad nolika galvu par Latviju. Jo tā ir mana klusā cīņa par savu valsti.

Trešais, ko nedrīkstētu aizmirst – mēs, latvieši, neesam Latvijā vieni. Un es ar to nedomāju citplanētiešus, kam Latvijas karogs ir „figūra“, kur noņņaukt degunu. Latvijā ir daudz gudru, strādīgu, inteliģentu krievu, baltkrievu, armēņu, baškīru un citu tautu piederīgo, kam Latvija tāpat ir dārga dzimtene un ar kuriem kopā var un arī vajadzēs raudzīties, kāda balta virsotne mēs varam būt. Ja arī pēc 20 neatkarības gadiem ir jūtams kāds saspīlējums, tad saprātīgiem cilvēkiem konflikts ir iespēja attīstīties un šķīstīties, nevis tajā kavēties. Nākotnes pamatos jāmeklē vērtības, ap kurām mēs varētu pulcēties kopā. Tas šobrīd var šķīst utopiski, taču mēs esam valsts, kas, ja reiz mērķi ir saukusi vārdā, to spēj arī piepildīt.

Ja pirmā problēma ar apustuļa padomu bija – saprast, kas tad Latvijas Republikā ir patiess, taisnīgs, godājams un tikumisks, tad otra problēma ir piedabūt sevi par to domāt. Pat ja mūsu vērtības būtu skaidri aprakstītas visstiprākajos dokumentos – kā lai pakļaujam tām savas domas, savu gribu, savu sirdi? Kā jūgsi, tā brauksi, un ko domāsi, to arī darīsi. Latviju, tāpat kā Ēdeni, ir postījis tas, ka cilvēku domas un vēlmes ir bijušas pavisam kur citur. Tādēļ grēks ir ne mazāk valstiska problēma kā banku krīze. Faktiski otrā pat izriet no pirmās. Kur ir risinājums?

Un atkal – iesākumā bija Vārds. Dievs radīja pasauli ar vārdu. Un, kad Dievs redzēja, kā grēks posta pasauli un arī viņa visskaistāko zemi, tas pats radošais Vārds tapa miesa un mājāja mūsu vidū. Kristus nāca pasaulē, lai atrisinātu grēka problēmu. Viņš vienīgais to spēja. Viņš ne tikai mācīja par to, kas ir tikumisks un taisns, viņš arī nodzīvoja nevainojami bezgrēcīgu dzīvi, un ar savu nepelnīto nāvi izpirka mūsu grēkus pie krusta. Tiem, kas ticībā nāk pie viņa, Kristus dāvā piedošanu un dod iespēju un vēlēšanos sākt no jauna. „*Jo tā Dievs pasauli mīlēja, ka deva tai savu vienpiedzimūšo Dēlu, lai neviens, kas viņam tic nepazustu, bet dabūtu mūžīgo dzīvību.*“

Ne kāda kristīgā ideja vai princips, bet dzīve ar viņu, sastapšanās ar viņu ikdienā, un galu galā – mīlestība uz viņu ir tā, kas dod gan svētīgas bēdas par grēkiem, gan arī vēlēšanos un spēku labot savu dzīvi. Tas savēlk kopā visu līdz šim runāto. Tādēļ Kristus nākšana, Vārdam topot par miesu un mājojot starp mums, Latvijai ir ne mazāk svarīga par atmodu vai brīvības cīņām. „Viņā bija dzīvība un dzīvība bija cilvēku gaisma“, rakstīts evaņģēlijā. Ģeniālais rakstnieks Klaivs Steiplzs Lūiss teica: „Es ticu kristietībai tāpat kā tam, ka saule ir uzlēkusi. Ne tādēļ vien, ka varu to redzēt, bet arī tādēļ, ka, pateicoties tai, es varu redzēt visu citu.“ „Savu visskaistāko zemi Dievs ir atdevis mums...“

Reizēm vajag lielu mīlestību, lai redzētu skaistumu 95 gadus vecā sejā, kas glabā ne tikai laimes brīžu, bet arī sūru pārbaudījumu pēdas. Lai Kristus gaismā mēs tomēr redzam, ka Latvija ir Dieva visskaistākā zeme, lai novērtējam tās iespējas un spraužam Dieva iedvesmotus mērķus, kas mēs varam nākotnē būt. Lai Kristus gaismā redzam savus tuvākos Dieva acīs svētus kā sakraments un kopā ar viņiem šos mērķus piepildām. Mazliet lokalizējot Kristus vārdus – viņš teica: „Es esmu Latvijas gaisma. Kas man seko, tas patiesi nestaigās tumsībā, bet tam būs dzīvības gaisma.“ Rādi, Kungs, mums Tavu ceļu un liec mums gribēt pa to iet! Āmen.